شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه الزهرا (سلام الله علیها) شهرستان شیراز

عنوان :

تأثیر سیره و شخصیت احمد بن موسی (علیه السلام) بر سبک زندگی اسلامی

پژوهشگران:
نجمه رضوی
راضیه سادات شکوفه‌چین

پاییز ۹۶

بسم الله الرحمن الرحيم

نویسندگان: راضیه سادات شکوفه چین[1]. نجمه رضوی.[2]

چکیده

سبک زندگی، یک اصطلاح جدید است که به معنای سبکِ زندگی نظام واره و سیستم خاص زندگی تعریف شده است و سبک زندگی اسلامی، همان آداب زندگی، سبک معاشرت و الگوهای زندگی خانوادگی و اجتماعی است که در سه محور ارتباط با خود، ارتباط با دیگران و ارتباط با خداوند مطرح می‌شود. از مهم ترین محورهای سبک زندگی اسلامی در ارتباط با خود، ایجاد هویت و معرفت به ذات، تفکر و تأمل و اعتدال است و از مهم ترین محورهای سبک زندگی در حیطه روابط با دیگران، ایثار، سخاوت و رعایت حقوق دیگران است و ایمان، معرفت، اخلاص و ادای حقوق الهی از مهم ترین محورهای سبک زندگی اسلامی در حیطه ارتباط با خداوند است که وجود احمد بن موسی (علیه السلام) و ویژگی های بارز شخصیتی ایشان و همچنین بقعه شاهچراغ در هر سه محور، الگوهای سبک زندگی اسلامی را به صورت روشن، بیان می‌کنند.

کلیدواژه ها: احمد بن موسی، شاهچراغ، موسی بن جعفر، امام رضا، شیراز، ولایت.

۱– مقدمه

وجود ائمه معصومین (علیهم السلام) و نوادگان و بزرگان دین در هر عصر و زمانی موجب تجمع دوستداران آل الله، شیعیان و ترویج معارف حقیقی و ناب اسلامی خواهد شد.

وجود پربرکت و نازنین، فرزندان حضرت موسی بن جعفر (علیه السلام) در ایران و به ویژه وجود پربرکت و عالی مرتبه ی حضرت احمد بن موسی (علیه السلام) در شهر شیراز، چراغی روشن از چلچراغ معارف ناب و حقه‌ی شیعی است که سالیان سال محور ولایت مداری، شریعت محوری، اخلاق و ادبِ مردمان این دیار است.

بی شک روشن ساختن زوایای مخفی و کم نظیر زندگانیِ شخصی و سیاسی آن امامزاده ی

۱– دانش آموخته سطح ۲، حوزه علمیه خواهران، کارشناس حقوق.

۲– دانش آموخته سطح ۳، حوزه علمیه خواهران،مدرس و معاون حوزه علمیه الزهرا(سلام الله علیها) شیراز.

والامقام موجب ترویج سنت و سیره اسلامی و به تعبیری «سبک زندگی اسلامی» خواهد شد.

«سبک زندگی» مجموعه رفتارها و الگوهای رفتار زندگی اجتماعی هر فردی است که نشان دهنده کم و کیفِ نظام باورها و کنش های فردی است و هنگامی که ملاک الگوها و رفتارهای یک جامعه ی انسانی، شخصیتی مثل احمد بن موسی (علیه السلام) که نهاد اخلاق و ولایت مداری و خداجویی است، قرار گیرد، سبک زندگی به معنای صحیح و کامل کلمه، میان پیروان آن امامزاده جلیل القدر، نهادینه خواهد شد و زمینه ایجاد مدینه فاضله و اتوپیای اسلامی محقق خواهد شد.

نظر به اهمیت این موضوع و تأثیری که بقعه متبرکه و سیره احمدی می‌تواند بر ایجاد و احیای سبک زندگی اسلامی داشته باشد، این مقاله بر آن است تا در ابتدا مفهوم و شاخصه های سبک زندگی اسلامی را معرفی کرده و سپس تأثیر شخصیتی، سیاسی و اخلاقی حضرت احمد بن موسی (علیه السلام) را بر ایجاد و احیای شاخصه های سبک زندگی اسلامی را مطرح کند که در این راستا، از ویژگی های خاص احمد بن موسی و صفات و ویژگی های آن حضرت بهره خواهد برد.

۲– بیان مسأله

مردم ایران بیش از آنکه شیفته‌ی فتوحات و کشورگشایی های مسلمانِ صدر اسلام باشند، شیفته و مجذوب روش تربیتی و فضایل اخلاقی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و ائمه معصومین (علیهم السلام) شدند و آنچه اسلام را در قلب و روح ایرانیان پاینده ساخت، فرهنگ ناب اسلامی بود که آمیخته از معنویت و عرفان می‌بود.

دلیل وجود امامزادگان متعدد در ایران علاوه بر جذبه‌های عرفانی دین اسلام و محبت‌های اهل بیت(علیهم السلام) و برخی علل سیاسی،بیش از همه نشانگر روح دلدادگی مردم ایران به آن بزرگواران است.

حضور امامزاده عظیم الشأن حضرت احمد بن موسی (علیه السلام) نیز در شهر شیراز به دلیل مقام والای خود حضرت و علقه‌ی ارتباطی مردم با آن بزرگوار، تأثیر بسزایی در فرهنگ و سبک

زندگی مردمان این خطه دارد.

سبک زندگی که حضرات اهل بیت و نوادگانش دنبال می کردند همواره بر روح انسانیت، ظلم ستیزی و ولایت پذیر بودن استوار بوده و احمد بن موسی(علیه السلام) نمونه‌ی بارز چنین سبک زندگی است که چه در روابط فردی و چه در روابط اجتماعی و عبادی الگویی کامل برای نشر چنین سبک زندگی عزتمندانه‌ای هستند. مقام شامخ علمی، کرامات عدیده، اوج ولایت پذیری و مقام امانت و اخلاص ایشان، گواهی بر صدق این مدعاست.

ازسویی دیگر و از آنجا که امروزه و در پی منویات مقام معظم رهبری، توجه به نوع و سبک زندگی اسلامی مورد توجه بیشتری قرار گرفته است. این مقاله برآن است که تأثیر شخصیتی وجود با برکت احمد بن موسی (علیه السلام) و بقعه متبرکه ایشان را در ترویج سبک زندگی اسلامی مورد بررسی قرار دهد.

۳--تعریف سبک زندگی اسلامی

سبک زندگی یک اصطلاح جدید است که در انگلیسی از آن به life style تعبیر می‌شود. در علوم اجتماعی، سبک زندگی غیر از شیوه زندگی دانسته شده که در انگلیسی از آن به way of life یاد شده است، چرا که شیوه زندگی، مفهومی عام و کلی است که هرگونه شیوه و اسلوب زندگی را در همه تمدن ها و ادوار تاریخ بشر اعم از دوران های ماقبل دوران و دوران جدید و حتی پسامدرن را نیز در برمی‌گیرد. اما سبک زندگی، سبک زندگی نظام واره و سیستم خاصی از زندگی است که به یک فرد، خانواده یا جامعه، هویتی خاص می‌بخشد، این نظام واره هندسه کلی رفتار بیرونی است که افراد، خانواده ها و جوامع را از یکدیگر متمایز می‌کند.

به عبارت دیگر سبک زندگی ناظر به مسائلی است که متن زندگی انسان را در دنیا شکل می-دهد. به عبارتی، وقتی از چگونگی زیستن مؤمنانه سخن می‌گویند، تمام مسائلی را که آدمی در متن زندگی با آن مواجه است، باید در نظر قرار داد و از این رو گسترهٔ سبک زندگی عرصهٔ وسیعی

۵– تأثیر بقعه متبرک احمد بن موسی (علیه السلام) در سبک زندگی اسلامی

۵–۱– رفع شبهه توسل

وجود بقعه متبرکه احمد بن موسی (علیه السلام) و کرامات ویژه آن، تأثیر بسیار زیادی در تغییر تفکر و در نتیجه احیای اعتقادات اسلامی افراد خواهد داشت به گونه ای که در مقابل معدود افرادی که توسل به ائمه و اهل بیت (علیهم السلام) را امری خرافی و شرک آلود می‌دانند، کرامات و معجزات فراوانی که از حرم شاهچراغ ثبت می‌شود، سدی محکم در مقابل چنین طرز فکری است. (زارعی، ۱۳۷۷، ص ۹۸)

۵–۲– اجتماع شیعیان و ترویج معارف اسلامی

علاوه بر آن اگر در تاریخ بنای حرم شاهچراغ، نظری اجمالی انداخته شود، این نکته کاملاً روشن و مبرهن است که این حرم، همواره محل تجمع افراد برای خواندن قرآن، گردهمایی شیعیان و مجلس وعظ عالمان بوده است به گونه ای که تاشی خاتون، مادر شاه ابواسحاق، همواره شب های دوشنبه به زیارت این بقعه می‌آمد و بساط جمع آوری فقها و سادات را فراهم می‌کرد. (شاملی و سلاحی، ۱۳۴۱، ص ۲۲)

۵–۳– پناهگاه عاطفی

وجود با برکت و بقعه متبرک حضرت احمد بن موسی (علیه السلام) و کرامات بسیار آن، موجب شده است که مزارشان پناهگاه روحی و تجلی گاه عواطف درک انسانی شود. مسلمین جهان و به ویژه شیعیان، این زیارتگاه را پنجره ای به سوی آسمان معنویت و معرفت بدانند و هرگاه از زندگی روزمره خسته شدند، آرامش روحی خود را با تقدیم سلام به آن حضرت دریابند. (عرفان منش، ۱۳۹۲، صص ۱۵-۱۲)

۵–۴– گسترش فرهنگ شیعی و ایجاد وحدت

نفوذ اسلام در سرزمین های فتح شده، بیشتر مدیون جاذبه های درونی آن بود و چیزی که

مردم را مجذوب اسلام می‌کرد، فرهنگ نابی بود که توسط ائمه معصومین (علیهم السلام) و فرزندانشان ترویج داده می‌شد و علاقه مردم شیراز به اهل بیت (علیهم السلام) با وجود امامزاده جلیل القدری مثل حضرت شاهچراغ (علیه السلام) موجب گسترش اسلام و فرهنگ ناب شیعی و سبک زندگی اسلامی خواهد شد. (عرفان منش، ۱۳۹۲، ص ۱۵) آنچه در این مکان مقدس از ایمان و اخلاق و سخاوت از طبقات مختلف مردم دیده می‌شود و موجب ترویج سبک فرهنگ اسلامی و ایجاد همبستگی و وحدت میان اقوام مختلف ایرانی خواهد شد. (زارعی، ۱۳۷۷، ص ۱۰۰)

۵– ۵– مبارزات سیاسی و اجتماعی

خود وجود با برکت احمد بن موسی (علیه السلام) و به تبع آن بقعه شریف آن حضرت، الگو و نمادی برای مقابله با جریانات ظالم و استعماری هستند و بارگاه مقدس احمد بن موسی (علیه السلام) در زمان ستمشاهی، مرکز تجمع انقلابیون و رزمندگان بوده است. (زارعی، ۱۳۷۷، ص ۹۶) به طور کلی تأثیری که بعقه متبرک حضرت شاهچراغ در ایران و به ویژه شهر شیراز دارد، علاوه بر ابعاد روحانی و معنوی که دارد، برکات مادی و اقتصادی فراوانی را نیز دارد.

حج نذورات مردمی، و موقوفات آن حضرت اگر به گونه ای صحیح مدیریت شود، نه تنها در ساختن خود حرم و امکانات رفاهی زوار تأثیر بسزایی دارد بلکه با ایجاد کارخانه های مختلف، موجب رفع بیکاری و فقر و رفع بدبینی مردم به دیانت و امکان مذهبی خواهد شد.

۶– نتیجه گیری

سبک زندگی اسلامی، همان الگوهای رفتاری است که هر فرد می‌تواند در حیطه روابط شخصی خودش و یا دیگر انسانها و خدای خودش به کار گیرد که شامل خصوصیات ها و الگوهای رفتاری فردی و اجتماعی و عبادی است. وجود احمد بن موسی (علیه السلام) در شهر شیراز می‌تواند هم در حیطه اخلاق فردی و هم در حیطه اخلاق عبادی و اجتماعی بسیار اثرگذار باشد. ترویج

خصوصیات ناب اخلاقی مثل ایثار، سخاوت، ولایت محوری، عبادت، عدم تضییع حقوق دیگران، توجه به محرومین و ستم دیدگان از مهم ترین الگوهای رفتاری است که می‌توان در سیره احمدی پیدا کرد و از آنها در ترویج سبک زندگی اسلامی بهره برد. همچنین خود بقعه متبرکه نیز با ایجاد وحدت و همدلی، موجب قوت اعتقادات مردمی و پناهگاه مادی و عاطفی آنها گردد.

برای نهادینه شدن چنین سبک زندگی که از منش حضرت شاهچراغ و بقعه متبرکه ایشان سرچشمه می‌گیرد، راهکارهای پیشنهادی ذیل بیان می‌گردد:

۱. شناساندن هر چه بیشتر حضرت شاهچراغ به جوانان از طریق برگزاری مراسم میلاد و شهادت آن حضرت در مدارس.
۲. اطلاع رسانی به مردم و جوانان از طریق برگزاری نمایشگاه‌های مختلف و مسابقات مختلف عمومی و دانشگاهی.
۳. فضا سازی حرم و شهر شیراز با محور شناساندن شخصیت آن بزرگوار.
۴. ایجادشرکت‌ها، کارگاه‌ها و کارخانه‌ها، بنگاه‌های خیریه، تهیه جهیزیه، مسکن، ازدواج و... با اسم آن بزرگوار و از محل موقوفات ایشان.
۵. برگزاری همایش‌های سالانه و منظم با محوریت شخصیت و راهکارهای نهادینه ساختن سبک زندگی احمدی و محمدی.
۶. ایجاد دانشگاه و یا رشته موسوی شناسی(با محوریت شناخت و معرفی امام زادگان موسوی در ایران و رفع شبهات).
۷. ایجاد تورهای زیارتی و تربیت لیدرهای آشنا به حرم و شخصیت شاهچراغ برای دانش آموزان استان فارس و دیگر استان‌ها و دیگر کشورها و....

فهرست منابع

* قرآن کریم

* نهج البلاغه

۱. ابن شعبه، حسن بن علی، **تحف العقول**، صادق حسن زاده، قم، آل علی، ج ۱،۱۳۸۲.

۲. اسحاقی، محمد حسین، **سبک زندگی فاطمی**، چاپ اول، قم، هاجر، ج ۱، ۱۳۹۴.

۳. امین، محسن، **اعیان الشیعه**، ج ۱۰، دمشق، بی نا، بی تا.

۴. پورامینی، محمد باقر، **سبک زندگی: منشور زندگی در منظر امام رضا (علیه السلام)**، مشهد، انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۲.

۵. دهقان، اکبر، **یکصد و چهارده نکته پیرامون اعتدال در زندگی**، قم، رنگ آسمان،۱۳۸۹.

۶. رستگار، محمد حسین، **بارگاه نور**، چاپ سوم، شیراز، آستان قدس احمدی، ۱۳۸۷.

۷. زارعی، آفتاب شیراز؛ **زندگانی شاهچراغ** (علیه السلام)، قم، ابرار، چاپ اول، ۱۳۷۷.

۸. سخنرانی مقام معظم رهبری در جمع دانشجویان استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳.

۹. شاملی، محمد جعفر، محمدهادی سلاح ، هدیه احمدی در شرح احوال و شخصیت **شاهچراغ**، شیراز، جواد صیرفی زاده، ۱۳۴۱.

۱۰. شیخ مفید، **الارشاد فی معرفه حجج الله علی العباد**، قم، آل بیت، ج۲،۱۳۷۲.

۱۱. عرفان منش، جلیل، **چلچراغ شیراز**، مشهد، بنیاد پژوهش های اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۶.

۱۲. ــــــــــــــ **زندگانی و قیام احمد بن موسی (علیه السلام)**، شیراز، دانشنامه

فارس، چاپ اول، ۱۳۷۷.

۱۳. ـــــــــــــــ **شاهچراغ؛ از ایران چه می‌دانید،** تهران، دفتر پژوهش های فرهنگی، چاپ اول، ۱۳۹۲.

۱۴. فاضل قانع، حمید، **سبک زندگی بر اساس آموزه های اسلامی،** قم، پژوهش های صدا و سیما، ۱۳۹۲.

۱۵. قمی، عباس، **مشاهیر دانشمندان اسلامی،** تهران، اسلامیه، ج ۳، ۱۳۵۱.

۱۶. کشی، محمد بن عمر، **اختیار معرفه الرجال؛ رجال کشی،** محقق مهدی رجائی، قم، آل بیت، ۱۴۰۴ق.

۱۷. کلانتری، علی اکبر، **آفتاب شیراز،** شیراز، دانشگاه شیراز ، چاپ اول،۱۳۹۰.

۱۸. کلینی، محمد بن یعقوب، **اصول کافی،** محمد باقر کهمره ای، قم، اسوه، ۱۳۷۵.

۱۹. ـــــــــــــــ **روضه الکافی،** تهران، علمیه اسلامیه، ج ۸، ۱۳۶۴.

۲۰. مجلسی، محمدباقر، **بحارالانوار**بیروت، داراحیاء التراث العربیه، چاپ دوم، ج ۱۰۰، ۱۴۰۳ق.

۲۱. محدثی، جواد، **اخلاق معاشرت،** قم، بوستان کتاب، چاپ چهل و یکم،۱۳۹۳.

۲۲. مهدوی کنی، محمد سعید، **سبک زندگی و گستره ی آن در علوم اجتماعی،** فصلنامه علمی،۱۳۸۰، شماره ۱.